

→ VODIČ

O PRAVIMA STRANACA U CRNOJ GORI

OVAJ VODIČ JE PRIPREMLJEN UZ PODRŠKU EVROPSKE UNIJE U OKVIRU PROJEKTA
„INKLUZIJA STRANACA U ZB – PRISTUP SOCIJALNIM I EKONOMSKIM PRAVIMA
(FOSTER)“.

SADRŽAJ OVOG VODIČA JE ISKLJUČIVA ODGOVORNOST MREŽE ZA OTVORENI DIJALOG I
NI NA KOJI NAČIN SE NE MOŽE SMATRATI DA ODRAŽAVA STAVOVE DONATORA I
EVROPSKE UNIJE.

UVOD

Dobrodošli u vodič namijenjen informisanju stranaca koji borave ili planiraju da se nastane u Crnoj Gori. Ova publikacija ima za cilj pružiti sveobuhvatan pregled zakona, prava i obaveza koje stranci trebaju znati, kako bi se što lakše prilagodili životu u ovoj zemlji. S obzirom na to da Crna Gora ima razvijen pravni okvir u oblasti međunarodne zaštite, radnog prava, zdravstvene zaštite i drugih aspekata važnih za strance, ovaj vodič će pokriti ključne oblasti u cilju što boljeg informisanja. Dodatno, vodič pruža uvod u politički sistem Crne Gore, pregled odnosa Crne Gore i Evropske unije kao i informacije o pravima manjinskih grupa u Crnoj Gori.

Pored pravnih osnova, vodič sadrži praktične informacije i preporuke o dodatnim izvorima podrške i informacija dostupnim strancima. Od zvaničnih državnih organa, do nevladinih organizacija koje pružaju pomoć u oblastima socijalne integracije, obrazovanja i zdravstvene zaštite, svaki dio je osmišljen kako bi vam pomogao da ostvarite svoja prava i budete informisani o mogućnostima i resursima.

Nadamo se da će vam ovaj vodič olakšati snalaženje u pravnom i administrativnom okruženju Crne Gore, te vam pomoći da se osjećate sigurnije i informisanije u svakodnevnom životu.

MREŽI ZA INFORMACIJE O OTVORENI DIJALOG (MOD)

Mreža za otvoreni dijalog (MOD) je crnogorska nevladina organizacija koja se u svom radu fokusira na uspostavljanje inovativnog pristupa u polju demokratizacije, evropskih integracija i kreiranja javnih politika. Mreža za otvoreni dijalog je osnovana 2018. godine sa ciljem da unaprijedi društvene procese u Crnoj Gori i regionu sa posebnim fokusom na poboljšanje stepena spremnosti društva za pristupanje Evropskoj uniji. Mreža za otvoreni dijalog je u posljednjem periodu realizovala nekoliko ključnih projekata s ciljem unapređenja prava stranaca, medijske pismenosti, rodne ravnopravnosti i borbe protiv radikalizacije u Crnoj Gori.

Projekat "Prava stranaca u Crnoj Gori", čiji je ova publikacija dio, fokusirao se na poboljšanje okruženja za poštovanje prava stranaca, čime je nastojao unaprijediti znanje članova organizacija civilnog društva i medijskih radnika o pravima stranaca, kao i povećanju dostupnosti informacija o tim pravima putem kreiranja publikacija i organizacije digitalnih kampanja i treninga.

U okviru projekta "Reprogram", istražuju se potrebe građana vezane za urbanu mobilnost, dok se paralelno angažuju građani u razvoju novog strateškog plana za Podgoricu. Ovaj projekat obuhvata istraživanja, prijedloge javnih politika i organizaciju foruma za reformu lokalne uprave.

Projekat "Radikal(no)2" bavi se unapređenjem medijske pismenosti, jačajući kapacitete OCD aktera u prepoznavanju dezinformacija. Kroz tromesečne treninge, kreiraju su se medijski proizvodi i provode se kampanje za povećanje svesti javnosti o negativnim posljedicama lažnih vijesti.

Još jedan projekat, "Žene kao predvodnice promjena", doprinio je rodnoj ravnopravnosti kroz edukaciju mladih na sjeveru Crne Gore, podižući svest o rodnoj ravnopravnosti i borbi protiv rodni stereotipa. Projekat "Radikal(no)", uz podršku Ministarstva vanjskih poslova Kraljevine Norveške, usmjeren je na poboljšanje informisanosti o radikalizaciji i retrogradnim društvenim obrascima, s posebnim naglaskom na promenu stavova prema migrantima i izbeglicama.

Projekat "Jačanje javnih politika protiv siromaštva", podržan od strane Evropske unije, fokusirao se na kreiranje lokalnih planova za borbu protiv siromaštva u Cetinju i Mojkovcu, analizirajući javne politike koje utiču na ekonomski ugrožene grupe, uključujući migrante i izbeglice.

U okviru "ANTI(koruptivnog) delovanja", istraživano je zapošljavanje u lokalnim samoupravama, analizirajući upravljanje ljudskim resursima i organizujući okrugli sto za raspravu o prevazilaženju politizacije.

FOSTER PROJEKAT

FOSTER Projekat (Inclusion of FOreigners in WB – accesS To social and Economic Rights), koji finansira Evropska unija a kroz čiji program za finansiranje projekata je podržan i projekat Mreže za otvoreni dijalog (MOD) je regionalna inicijativa koja za cilj ima jačanje zaštite prava za migranata i izbjeglica u zemljama Zapadnog Balkana, s posebnim fokusom na ranjive grupe poput tražilaca azila i stranih radnika. FOSTER Partner u Crnoj Gori je NVO Pravni centar.

Cilj projekta :

Ojačati usklađenost s principima ljudskih prava Evropske unije kroz razvoj inkluzivnih i nediskriminatornih politika i efektivnih praksi za uključivanje ranjivih stranaca, što je preduslov za uspješan proces približavanja EU i održivi razvoj regiona Zapadnog Balkana.

Aktivnosti

- Identifikacija organizacija civilnog društva (OCD) i procjena njihovih kapaciteta u vezi sa pružanjem usluga i zaštitom prava.
- Jačanje kapaciteta i umrežavanje lokalnih OCD i Instituta za ljudska prava i integraciju (IHRI) širom Zapadnog Balkana, s fokusom na zagovaranje i zaštitu socijalnih i ekonomskih prava te pristupa uslugama za ranjive strane državljane.
- Dodela bespovratnih sredstava za do 24 nacionalna i 6 regionalnih projekata vezanih za zaštitu osnovnih prava stranaca i mentorstvo za OCD.
- Aktivnosti zagovaranja za harmonizaciju zakonodavnog okvira, politika i praksi u regionu Zapadnog Balkana.

Pored individualne podrške, FOSTER projekat radi na jačanju institucionalne podrške kroz saradnju sa državnim institucijama i nevladinim organizacijama, čime doprinosi izgradnji inkluzivnijih politika rada. Projekat također sprovodi kampanje informisanja koje šire svijest o izazovima s kojima se susreću radnici migranti, promovišući inkluzivniji društveni pristup koji podržava sigurne i pravedne radne uslove za sve.

Ova inicijativa se pokazala kao ključna u smanjenju nejednakosti i poboljšanju socijalne integracije migranata na Balkanu, uspostavljajući osnovu za dugoročne promjene koje podržavaju zaštitu ljudskih prava u radu i sigurnost radnika migranata. Više informacija možete pronaći na [MYLA sajtu](#).

PRAVA I OBAVEZE STRANACA PREMA ZAKONU O STRANCIMA

Zakon o strancima Crne Gore reguliše uslove pod kojima strani državljani mogu boraviti, raditi, i ostvarivati svoja prava u zemlji. Ovaj zakon se primjenjuje na sve strance, bez obzira na svrhu njihovog boravka, bilo da su u Crnoj Gori zbog rada, studija, porodičnih veza, ili traženja međunarodne zaštite.

1. Vrste boravišnih dozvola

Zakon prepoznaje nekoliko vrsta boravišnih dozvola koje stranci mogu dobiti, u zavisnosti od svrhe njihovog boravka:

- **Kratkotrajni boravak (do 90 dana):** Stranci mogu boraviti u Crnoj Gori do 90 dana u periodu od 180 dana bez potrebe za dugoročnom boravišnom dozvolom. Ovaj režim najčešće se odnosi na turiste i poslovne putnike.
- **Privremeni boravak:** Stranci koji žele da ostanu u Crnoj Gori duže od 90 dana moraju podnijeti zahtjev za privremeni boravak. Privremeni boravak može biti odobren u različite svrhe, kao što su zaposlenje, obrazovanje, spajanje porodice, ili liječenje. Privremeni boravak se izdaje na period od godinu dana, s mogućnošću produženja.
- **Stalni boravak:** Stranci koji neprekidno borave u Crnoj Gori pet godina na osnovu privremenog boravka mogu podnijeti zahtjev za stalni boravak. Stalni boravak omogućava strancima stabilniji pravni status, pristup širem spektru prava, uključujući zapošljavanje bez posebne dozvole, kao i zdravstveno osiguranje i socijalne beneficije.

2. Pravo na rad

Jedno od najvažnijih prava stranaca regulisano Zakonom o strancima jeste pravo na rad. Stranci koji žele da rade u Crnoj Gori moraju dobiti radnu dozvolu, osim u slučajevima kada su izuzeti od ovog pravila (npr. osobe sa stalnim boravkom ili oni pod međunarodnom zaštitom). Postoje različite vrste radnih dozvola, zavisno od vrste posla i radnog angažmana:

- **Dozvola za rad:** Ova dozvola se izdaje strancima koji su u radnom odnosu u Crnoj Gori, na osnovu ugovora sa poslodavcem.
- **Sezonska radna dozvola:** Stranci koji rade sezonske poslove, najčešće u turizmu i poljoprivredi, mogu dobiti sezonsku dozvolu za rad koja traje do šest mjeseci.
- **Samozapošljavanje:** Stranci mogu dobiti dozvolu za samozapošljavanje u Crnoj Gori, što im omogućava da osnuju preduzetnički ili privredni subjekt i legalno posluju.

3. Pravo na spajanje porodice

Zakon o strancima omogućava strancima sa privremenim ili stalnim boravkom pravo na spajanje porodice. Članovi porodice stranaca mogu podnijeti zahtjev za pridruživanje, uključujući supružnika, maloljetnu djecu, i roditelje. Pravo na spajanje porodice pruža mogućnost strancima da dovedu svoje najbliže u Crnu Goru, gdje će im biti omogućena zaštita i pristup osnovnim pravima, poput obrazovanja i zdravstvene zaštite.

PRAVA I OBAVEZE STRANACA PREMA ZAKONU O STRANCIMA

4. Prijava i regulisanje boravka

Stranci su dužni da prijave svoj boravak nadležnim organima u roku od 24 sata po dolasku u Crnu Goru. Ovo važi i za kratkotrajni i za dugoročni boravak. Prijava se vrši kod Ministarstva unutrašnjih poslova ili policijskih stanica, gdje se stranac evidentira u bazi podataka, a time i reguliše svoj pravni status u zemlji.

Takođe, za svaku promjenu prebivališta, stranci su dužni da obavijeste nadležne organe. Ukoliko stranac boravi duže od dozvoljenog perioda bez odgovarajuće prijave ili dozvole, može se suočiti sa prekršajnim ili krivičnim postupcima, kao i mogućim deportacijama.

5. Obaveze stranaca

Osim prava, Zakon o strancima jasno definiše i obaveze stranaca tokom boravka u Crnoj Gori. Ključne obaveze uključuju:

- **Poštovanje zakona i propisa** Crne Gore, uključujući regulative o boravku i prijavi prebivališta.
- **Zdravstveno osiguranje:** Stranci koji borave duže od 90 dana obavezni su da imaju zdravstveno osiguranje, bilo kroz poslodavca, privatno osiguranje ili državni zdravstveni sistem.
- **Finansijska samostalnost:** Stranci moraju dokazati da su finansijski sposobni da izdržavaju sebe i članove svoje porodice tokom boravka u Crnoj Gori.

6. Gubitak prava na boravak

Zakon o strancima takođe propisuje okolnosti pod kojima stranac može izgubiti pravo na boravak u Crnoj Gori. To se može desiti ukoliko:

- Stranac prekrši zakone Crne Gore ili postane prijetnja za javnu sigurnost.
- Stranac ne prijavi promjenu prebivališta ili boravi duže od odobrenog perioda bez validne dozvole.
- Finansijski status stranca ne omogućava dalji boravak, odnosno ukoliko postane zavistan o državnim socijalnim službama.

U takvim slučajevima, nadležni organi mogu oduzeti boravišnu dozvolu, a stranac može biti deportovan ili mu može biti zabranjen ponovni ulazak u Crnu Goru.

ZAKON O MEĐUNARODNOJ I PRIVREMENOJ ZAŠTITI STRANACA

Crna Gora je uvela poseban pravni okvir za regulisanje međunarodne i privremene zaštite stranaca kroz Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca. Ovaj zakon uređuje prava, obaveze i pravne procedure koje omogućavaju strancima pristup zaštiti u slučajevima kada se ne mogu vratiti u svoje matične zemlje zbog prijetnji poput progona, sukoba ili ozbiljnih povreda ljudskih prava.

• Pravo na azil i vrste zaštite

Prema Zakonu, stranci koji se suočavaju s progonima u svojim matičnim državama mogu zatražiti azil u Crnoj Gori. Azil se dodjeljuje osobama koje se kvalifikuju kao izbjeglice ili one koje ispunjavaju uslove za privremenu zaštitu, što uključuje:

Međunarodnu zaštitu, koja se daje strancima kojima prijeti progon zbog rase, religije, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj grupi ili političkog mišljenja.
Privremena zaštita, koja se dodjeljuje u situacijama masovnog priliva kada je povratak u matičnu zemlju privremeno nemoguć.

Prava i obaveze stranaca pod privremenom zaštitom uređeni su tako da im omogućavaju osnovne uslove za život, ali i pristupanje određenim resursima i službama kao što su obrazovanje, zdravstvena zaštita i radna prava.

• Procedura za traženje zaštite

Procedura za traženje zaštite u Crnoj Gori je jasno definisana kako bi se strancima olakšao pristup potrebnoj pravnoj pomoći i smještaju tokom procesa. Procedura započinje podnošenjem zahtjeva nadležnim organima. Kada stranac izrazi namjeru da traži azil, policija i službenici u najkraćem mogućem roku procesuiraju prijavu, pružaju osnovnu pomoć i informišu o pravima koja strancu pripadaju tokom postupka.

Ključni koraci u proceduri su:

1. Podnošenje zahtjeva: Stranac podnosi zahtjev u Centru za azil ili policijskoj stanici.
2. Intervju sa službenicima: Nakon prijave slijedi intervju s nadležnim organima kako bi se utvrdila opravdanost zahtjeva.
3. Odlučivanje o zahtjevu: Nadležni organi procjenjuju slučaj i donose odluku o dodjeli ili odbijanju azila.
4. Takođe, zakon nalaže da stranci tokom ovog postupka imaju pravo na tumača i besplatnu pravnu pomoć, što osigurava da svi mogu u potpunosti razumjeti svoje obaveze i prava.

ZAKON O MEĐUNARODNOJ I PRIVREMENOJ ZAŠTITI STRANACA

• Prava stranaca pod zaštitom

Stranci koji dobiju međunarodnu ili privremenu zaštitu u Crnoj Gori imaju pravo na niz osnovnih usluga i zaštitu od povrede njihovih prava. Neka od tih prava uključuju:

- **Pristup obrazovanju:** Stranci pod zaštitom mogu upisati školu i pohađati obrazovne programe, uz podršku u učenju jezika kada je to potrebno.
- **Zdravstvena zaštita:** Osigurana je osnovna zdravstvena njega, uključujući pristup hitnoj medicinskoj pomoći.
- **Pravo na rad:** Pod određenim uslovima, stranci pod zaštitom mogu dobiti radne dozvole i pristupiti tržištu rada.
- **Ove odredbe omogućavaju strancima osnovne uslove za život i integraciju u društvo, u skladu sa međunarodnim standardima i obavezama koje je Crna Gora preuzela.**

• Obaveze stranaca pod zaštitom

Dok uživaju u pravima i zaštiti, stranci su dužni da se pridržavaju zakona Crne Gore, uključujući obaveze u pogledu prijave boravišta i poštovanja javnog reda i mira. Svaka promjena u mjestu boravka ili radnom statusu treba biti prijavljena nadležnim organima, kako bi se zadržala transparentnost i kontrola nad postupkom zaštite.

Pravo na smještaj i osnovnu pomoć

Za vrijeme postupka odobravanja međunarodne zaštite, stranci imaju pravo na osnovni smještaj i finansijsku podršku za životne potrebe. Smještaj se obično obezbjeđuje u specijalizovanim centrima za azil, gdje su obezbijeđeni hrana, higijenski uslovi i osnovna socijalna podrška. Ovi centri služe kao sigurno okruženje gdje se stranci mogu pripremiti za integraciju u širu zajednicu u Crnoj Gori.

Osnovni oblici podrške uključuju:

- **Privremeni smještaj** u centrima za azil i drugim odobrenim objektima.
- **Finansijsku pomoć**, koja je minimalna, ali osigurava osnovne potrebe za hranu i higijenu.
- **Psihosocijalnu podršku**, koja je naročito važna za strance koji su preživjeli traume, kako bi se lakše prilagodili novoj sredini.

Pristup pravnoj pomoći

Pravni savjet i pomoć tokom procesa zahtijevanja međunarodne zaštite ključni su za ostvarenje prava stranaca. U Crnoj Gori, stranci imaju pravo na besplatnu pravnu pomoć, koja uključuje savjetovanje, vođenje postupka i zastupanje pred nadležnim organima. Pravni zastupnici pružaju podršku tokom cijelog postupka, od trenutka podnošenja zahtjeva do donošenja konačne odluke, a sve u cilju zaštite prava stranca i njegove sigurnosti.

Takođe, zakon predviđa i pravo na **prevodioce**, što je posebno značajno za strance koji ne govore crnogorski jezik. Tumači su prisutni tokom svih ključnih faza postupka, uključujući početne intervjue i sastanke s pravnicima.

7. Integracija stranaca u lokalnu zajednicu

Pored formalno-pravnih aspekata zaštite, Crna Gora sprovodi programe za olakšavanje integracije stranaca u društvo. Kroz saradnju sa nevladinim organizacijama i međunarodnim institucijama, razvijeni su projekti za učenje jezika, kulturno prilagođavanje i profesionalnu orijentaciju. Ovi programi imaju za cilj da strancima pomognu da steknu osnovne vještine potrebne za život i rad u Crnoj Gori, kao i da razviju socijalne veze unutar lokalne zajednice.

Ključni aspekti integracije obuhvataju:

- **Učenje jezika** kroz kurseve crnogorskog jezika, često organizovane u saradnji s lokalnim centrima za obuku i nevladinim organizacijama.
- **Podrška pri zapošljavanju**, kroz savjetodavne programe, radionice za izradu radnih biografija (CV) i obuku za specifične poslove.
- **Kulturne aktivnosti i edukativne radionice** koje olakšavaju prilagođavanje lokalnim običajima, normama i zakonima.

Integracijski programi su ključni za podizanje kvaliteta života stranaca pod zaštitom i za smanjenje društvenih barijera, te omogućavaju strancima da postanu aktivni članovi zajednice u Crnoj Gori.

Pravo stranaca na zdravstvenu zaštitu u Crnoj Gori

Zdravstvena zaštita stranaca u Crnoj Gori je regulisana zakonskim okvirom koji osigurava da svi stanovnici, uključujući i strane državljane, imaju pristup osnovnim zdravstvenim uslugama. Pravo na zdravstvenu zaštitu za strance varira u zavisnosti od njihovog pravnog statusa, vrste boravka, kao i uslova pod kojima borave u Crnoj Gori.

Pravo stranaca na zdravstveno osiguranje u Crnoj Gori

Zdravstveno osiguranje u Crnoj Gori je uređeno Zakonom o zdravstvenom osiguranju, koji predviđa različite kategorije osiguranja za strance, u zavisnosti od njihovog boravišnog statusa. Zakon precizno definiše ko ima pravo na osiguranje, pod kojim uslovima, i koje zdravstvene usluge su dostupne strancima dok borave u Crnoj Gori.

1. Stranci sa stalnim i privremenim boravkom

Prema Zakonu o zdravstvenom osiguranju, stranci koji imaju odobren stalni boravak u Crnoj Gori imaju pravo na zdravstveno osiguranje pod istim uslovima kao i državljani Crne Gore. Ovo pravo omogućava pristup primarnoj, sekundarnoj i tercijarnoj zdravstvenoj zaštiti. Stranci sa stalnim boravkom mogu ostvariti zdravstvenu zaštitu u punom obimu, uključujući:

- Preventivne preglede,
- Liječenje bolesti,
- Hitne medicinske intervencije,
- Specijalizovane medicinske usluge.

Stranci sa **privremenim boravkom** imaju pravo na zdravstveno osiguranje pod specifičnim uslovima, koji su najčešće vezani za njihove poslodavce ili individualne ugovore o zdravstvenom osiguranju. Poslodavci su obavezni da prijave zaposlene strance u sistem zdravstvenog osiguranja, što im omogućava pristup istim pravima kao i građanima Crne Gore u vezi sa zdravstvenom zaštitom.

2. Zdravstveno osiguranje stranaca na radu

Stranci koji borave u Crnoj Gori zbog zaposlenja, prema Zakonu o zdravstvenom osiguranju, moraju biti osigurani od strane svojih poslodavaca. Poslodavci su zakonom obavezni da prijave svakog zaposlenog u Fond za zdravstveno osiguranje Crne Gore, čime strani radnici stiču pravo na korišćenje zdravstvenih usluga. Ovo uključuje pristup primarnoj i specijalističkoj zdravstvenoj zaštiti, kao i pravo na bolničko liječenje i hitnu pomoć.

U slučajevima kada poslodavac ne obezbijedi zdravstveno osiguranje, strani državljani imaju pravo da se samostalno osiguraju preko privatnih osiguravajućih kuća ili direktno u Fondu za zdravstveno osiguranje.

3. Zdravstveno osiguranje studenata i istraživača

Stranci koji borave u Crnoj Gori zbog studija ili naučnih istraživanja mogu ostvariti pravo na zdravstveno osiguranje pod uslovom da su registrovani u obrazovnim institucijama ili istraživačkim centrima. Obrazovne institucije u Crnoj Gori često omogućavaju studentima da pristupe državnom zdravstvenom osiguranju, ili se studenti mogu osigurati preko privatnih osiguravajućih polisa.

Stranci na školovanju imaju pravo na:

- **Preventivnu zdravstvenu negu,**
- **Hitnu medicinsku pomoć,**
- **Vakcinaciju** prema zakonskim regulativama.

4. Zdravstveno osiguranje za tražioce azila i izbjeglice

Zakon o zdravstvenom osiguranju predviđa i pravo na zdravstvenu zaštitu za strance koji su tražioci azila ili imaju status izbjeglice. Ove kategorije stranaca imaju pravo na **besplatnu hitnu medicinsku pomoć** i osnovnu zdravstvenu zaštitu, koja uključuje vakcinaciju i preventivne preglede. Pored toga, azilanti i izbjeglice imaju pravo na specifične medicinske usluge ukoliko su ranjive kategorije, kao što su trudnice, djeca ili osobe sa invaliditetom.

5. Privatno zdravstveno osiguranje za strance

Za strance koji borave u Crnoj Gori na kraći period, poput turista ili osoba na poslovnim putovanjima, preporučuje se da posjeduju **privatno zdravstveno osiguranje**. Privatne polise osiguranja pokrivaju troškove liječenja u privatnim zdravstvenim ustanovama, ali mogu pružiti i hitnu medicinsku pomoć u državnim bolnicama. Ova vrsta osiguranja posebno je korisna za strance koji nisu zaposleni u Crnoj Gori ili nemaju dugoročni boravišni status.

Neke od važnih adresa i institucija koje pružaju podršku uključuju:

- Ministarstvo zdravlja Crne Gore – odgovorno za sprovođenje politika u oblasti zdravstvene zaštite.
- Domovi zdravlja – pružaju osnovne zdravstvene usluge i hitnu medicinsku pomoć.
- Nevladine organizacije, kao što je Pravni centar, koje nude pravne i druge savjete strancima u potrebi.

OSTVARIVANJA PRAVA NA SMJEŠTAJ

Posebnim pravilnikom detaljno se regulišu uslovi pod kojima stranci mogu ostvariti pravo na smještaj u Crnoj Gori, posebno u kontekstu socijalne i zdravstvene zaštite. Ovaj pravilnik je posebno značajan za određene kategorije stranaca, kao što su oni koji su pod međunarodnom zaštitom, tražioci azila, kao i stranci koji zbog zdravstvenih razloga trebaju privremeni ili dugoročni smještaj.

1. Privremeni smještaj za tražioce azila i izbjeglice

Pravilnik predviđa da stranci koji su u postupku traženja azila ili su pod međunarodnom ili privremenom zaštitom imaju pravo na smještaj koji obezbjeđuje država. Ovaj smještaj može biti u:

- Prihvatnim centrima za tražioce azila, koji obezbjeđuju osnovne uslove za život, uključujući hranu, higijenske potrebe, i osnovnu medicinsku njegu.
- Objektima za smještaj ranjivih grupa, kao što su djeca bez pratnje, trudnice, starije osobe, ili osobe s invaliditetom, gdje je potrebna dodatna medicinska ili socijalna podrška.

Tokom boravka u ovim ustanovama, stranci imaju pravo na zdravstvene usluge, uključujući hitnu medicinsku pomoć i osnovne preventivne preglede. Ove ustanove rade u koordinaciji sa lokalnim zdravstvenim centrima, kako bi se osigurao kontinuitet zdravstvene njege za strance.

2. Smještaj za strance zbog medicinskih tretmana

Pravilnik takođe omogućava da stranci koji borave u Crnoj Gori zbog medicinskog tretmana ili zbog teškog zdravstvenog stanja mogu ostvariti pravo na smještaj u zdravstvenim ustanovama ili specijalizovanim centrima za njegu.

Ovaj smještaj uključuje:

- Bolnički smještaj za strance koji se liječe od ozbiljnih bolesti ili povreda.
- Rehabilitacione centre za oporavak nakon medicinskih tretmana ili operacija.
-

Pravo na ovaj smještaj zavisi od zdravstvenog osiguranja koje stranac posjeduje, bilo kroz javni ili privatni sistem osiguranja. U slučajevima hitnih medicinskih intervencija, stranci imaju pravo na hitnu medicinsku pomoć i smještaj u zdravstvenim ustanovama bez obzira na njihov osigurani status.

3. Smještaj u okviru socijalne zaštite

Stranci koji se nalaze u teškoj socijalnoj situaciji, uključujući one bez stabilnog smještaja ili socijalne podrške, mogu ostvariti pravo na privremeni smještaj kroz socijalne ustanove.

Ove ustanove pružaju:

- Kratkoročni smještaj za strance koji su bez krova nad glavom.
- Sigurne kuće i specijalizovane ustanove za žrtve nasilja, uključujući žene i djecu, gdje su dostupne i medicinske usluge i psihološka podrška.

Cilj ovih oblika smještaja je obezbjeđivanje osnovnih životnih uslova i zdravstvene zaštite dok se ne pronađe dugoročnije rješenje za socijalno ugrožene strane državljane.

PRAVO STRANACA NA ŠKOLOVANJE U CRNOJ GORI

Prema **Zakonu o strancima**, stranci koji borave u Crnoj Gori, bilo na osnovu privremenog ili stalnog boravka, imaju pravo na pristup obrazovanju pod određenim uslovima. Ovaj zakon omogućava strancima, uključujući djecu i odrasle, da se uključe u obrazovni sistem, čime se doprinosi njihovoj integraciji u društvo i pruža im prilika za lični i profesionalni razvoj.

1. Pravo na osnovno i srednje obrazovanje

Stranci koji imaju stalni ili privremeni boravak u Crnoj Gori, a posebno maloljetnici, imaju pravo na besplatno **osnovno obrazovanje**, koje je obavezno za svu djecu. Ovo pravo je identično pravima djece crnogorskih državljana, čime se osigurava da svi maloljetni stranci budu integrisani u obrazovni sistem od najranijeg uzrasta.

Pored osnovnog obrazovanja, stranci imaju pravo da se upišu u **srednje škole**, pod istim uslovima kao i crnogorski državljani. Upis u srednje škole obavlja se na osnovu kriterijuma koje propisuju Ministarstvo prosvjete i obrazovne institucije, a stranci imaju pravo na obrazovanje u skladu sa nastavnim programima koje nudi Crna Gora.

2. Pravo na visoko obrazovanje

Stranci koji žele da nastave svoje obrazovanje na **univerzitetskom nivou** imaju pravo da se upišu na fakultete i druge visokoškolske institucije u Crnoj Gori. Upis na visokoškolske ustanove može biti organizovan na osnovu međudržavnih sporazuma ili samostalnih odluka stranaca koji ispunjavaju uslove konkursa.

Visoko obrazovanje za strane studente može biti:

- **Samofinansirajuće:** Strani studenti koji nisu obuhvaćeni međudržavnim sporazumima najčešće snose troškove svog obrazovanja.
- **Finansirano putem stipendija:** Mnoge međunarodne organizacije i države nude stipendije za strane studente koji žele da studiraju u Crnoj Gori.

Strani studenti takođe imaju pravo na zdravstveno osiguranje tokom studiranja, a visokoškolske ustanove često pomažu u organizovanju potrebne dokumentacije za regulisanje boravka i osiguranja.

3. Posebni programi za učenje jezika

Jedan od izazova sa kojima se stranci suočavaju pri integraciji u obrazovni sistem je jezička barijera. U skladu sa Zakonom, škole i visokoškolske institucije u Crnoj Gori nude programe za **učenje crnogorskog jezika**, kako bi stranci što lakše savladali nastavni plan i program. Ovi programi su najčešće organizovani u osnovnim i srednjim školama, kao i na univerzitetima, i pomažu strancima da se brže prilagode lokalnom obrazovnom sistemu.

4. Pravo na obrazovanje za djecu tražilaca azila i izbjeglica

Zakon o strancima i drugi relevantni pravni akti garantuju pravo na obrazovanje za djecu koja su podnijela zahtjev za azil ili imaju status izbjeglice u Crnoj Gori. Djeca ovih kategorija imaju pravo na besplatno osnovno obrazovanje, a škole su dužne da im pruže potrebnu podršku za integraciju u obrazovni sistem. Osim osnovnog obrazovanja, djeca izbjeglica i tražilaca azila imaju pristup srednjim školama i mogu nastaviti obrazovanje u skladu sa svojim interesovanjima i sposobnostima.

5. Dokumentacija za upis u škole

Za upis stranaca u obrazovne ustanove, potrebno je obezbijediti određenu dokumentaciju, koja uključuje:

- **Potvrdu o boravku** (privremeni ili stalni boravak),
- **Dokaz o prethodnom obrazovanju**, koji može uključivati prevod i priznavanje stranih diploma ili svjedočanstava,
- **Zdravstveno osiguranje** za studente koji borave u Crnoj Gori.

Obrazovne institucije pružaju pomoć pri prikupljanju i verifikaciji dokumentacije, a Ministarstvo prosvjete može dodatno olakšati proces nostrifikacije diploma za strance koji dolaze iz inostranih obrazovnih sistema.

PROCES PRIDRUŽIVANJA CRNE GORE EVROPSKOJ UNIJI

Crna Gora je u procesu pridruživanja Evropskoj uniji (EU) već više od decenije, i ovaj proces uključuje niz političkih, pravnih i ekonomskih reformi. Pristupanje EU je dugotrajan i složen proces koji zahtijeva usklađivanje nacionalnog zakonodavstva sa zakonodavstvom EU, te ispunjavanje ekonomskih i političkih kriterijuma koje postavlja Evropska komisija.

1. Faze pristupanja EU

Proces pridruživanja Evropskoj uniji sastoji se od nekoliko ključnih faza:

- **Podnošenje zahtjeva za članstvo:** Crna Gora je podnijela zahtjev za članstvo u Evropskoj uniji 2008. godine.
- **Status kandidata:** Crna Gora je dobila status kandidata u decembru 2010. godine, čime je započela pripremu za otvaranje pregovaračkih poglavlja.
- **Otvaranje pregovora:** Pregovori o pristupanju formalno su otvoreni 29. juna 2012. godine. Pregovori se vode kroz tzv. **pregovaračka poglavlja**, koja pokrivaju različite aspekte zakonodavstva EU i ekonomskih politika.

2. Pregovaračka poglavlja

Crna Gora pregovara o članstvu u EU kroz **35 pregovaračkih poglavlja**, koja obuhvataju različite politike i oblasti, od slobodnog kretanja roba, kapitala i radne snage, do poglavlja o pravdi, slobodi, bezbjednosti i vanjskoj politici.

Neka od ključnih pregovaračkih poglavlja uključuju:

- **Poglavlje 23 – Pravosuđe i temeljna prava:** Ova oblast je od velikog značaja jer uključuje reforme u pravosudnom sistemu, borbu protiv korupcije i jačanje vladavine prava.
- **Poglavlje 24 – Pravda, sloboda i bezbjednost:** Ovo poglavlje se odnosi na unutrašnje poslove, migracije, azil, granice i borbu protiv organizovanog kriminala i terorizma.
- **Poglavlje 27 – Životna sredina:** Crna Gora radi na usklađivanju svoje legislative u oblasti zaštite životne sredine s evropskim standardima, što uključuje borbu protiv klimatskih promjena i očuvanje prirodnih resursa.

Svako poglavlje se pregovara zasebno, a proces uključuje tri glavna koraka:

1. **Screening (skrining)** – Pregled usklađenosti domaćeg zakonodavstva sa zakonodavstvom EU.
2. **Otvaranje poglavlja** – Kada se ispune određeni početni kriterijumi, poglavlje se zvanično otvaraju za pregovore.
3. **Privremeno zatvaranje poglavlja** – Nakon što se implementiraju potrebne reforme i izvrši prilagođavanje zakonodavstva, pregovaračka poglavlja se privremeno zatvaraju, dok se čeka na potpunu integraciju.

3. Ključni izazovi u procesu pristupanja

Crna Gora se susreće s nekoliko značajnih izazova u svom putu ka članstvu u EU, uključujući:

- **Reforme pravosudnog sistema:** Evropska unija postavlja visok prioritet na jačanje vladavine prava, borbu protiv korupcije i osiguravanje nezavisnosti pravosuđa. Crna Gora mora nastaviti s reformama kako bi postigla evropske standarde u ovim oblastima.
- **Zaštita životne sredine:** Pregovori u oblasti zaštite životne sredine zahtijevaju velika ulaganja u infrastrukturu i promjene u zakonodavstvu koje će smanjiti ekološki uticaj industrije i osigurati održivo korišćenje prirodnih resursa.
- **Sloboda medija:** Pitanje slobode medija je ključno za demokratski razvoj zemlje. Evropska unija pomno prati slobodu medija i vladavinu prava, a Crna Gora mora raditi na osiguranju medijskih sloboda i zaštiti novinara.

4. Koristi za Crnu Goru od članstva u EU

Pridruživanje EU donosi mnoge koristi za Crnu Goru, uključujući:

- **Ekonomski rast i razvoj:** Članstvo u EU omogućava pristup jedinstvenom tržištu sa preko 400 miliona potrošača, što povećava mogućnosti za trgovinu i investicije.
- **Slobodno kretanje ljudi:** Građani Crne Gore će imati pravo na slobodno kretanje, uključujući mogućnost rada, studiranja i života u bilo kojoj zemlji članici EU.
- **Pristup fondovima EU:** Kao članica EU, Crna Gora će imati pristup raznim evropskim fondovima koji su namijenjeni za razvoj infrastrukture, poljoprivrede, obrazovanja i drugih sektora.
- **Politička stabilnost:** Članstvo u EU podrazumijeva jačanje političke stabilnosti kroz usklađivanje sa evropskim standardima demokratske vladavine, ljudskih prava i vladavine prava

5. Status trenutnog procesa

Crna Gora je do sada otvorila **33 od 35 pregovaračkih poglavlja**, a privremeno je zatvorila **3 poglavlja**. Iako je proces usporen zbog zahtjevnih reformi u oblasti pravosuđa i vladavine prava, Crna Gora nastavlja s naporima da postigne neophodne standarde za članstvo u EU. Evropska unija i dalje pruža značajnu tehničku i finansijsku podršku Crnoj Gori kroz programe predpristupne pomoći.

Više informacija možete pronaći na <https://www.eu.me/>

PREGLED NAPRETKA U PROCESU PREGOVORA NA OSNOVU POSLEDNJEG IZVJESTAJA EVROPSKE KOMISIJE O CRNOJ GORI

Prema najnovijem izvještaju Evropske komisije za 2024. godinu, Crna Gora je ostvarila određeni napredak u procesu pridruživanja Evropskoj uniji, ali se suočava sa složenim izazovima u ključnim oblastima koje zahtijevaju intenzivne reforme i bolju koordinaciju među institucijama. Ovaj izvještaj prikazuje političku nestabilnost i kontinuiranu polarizaciju koja negativno utiče na brzinu i kvalitet reformi. Takođe, pravosudna kriza i korupcija na visokom nivou ostaju ključne prepreke u procesu usklađivanja sa evropskim standardima u oblasti vladavine prava.

Politički i Institucionalni Izazovi

U protekloj godini, politička nestabilnost i problemi u funkcionisanju vlade otežali su sprovođenje potrebnih reformi. Dvije vlade su bile u tehničkom mandatu, što je dodatno omelo donošenje ključnih zakonskih odluka, kao i sprovođenje strateških reformi. Usled ovih političkih okolnosti, transparentnost i odgovornost upravljanja i dalje su u ozbiljnom riziku. Izvještaj Evropske komisije naglašava potrebu za uspostavljanjem efikasnog institucionalnog okvira, jačanje uloge civilnog društva u procesu donošenja odluka, i veću doslednost u sprovođenju zakona i politika. Evropska komisija takođe upozorava da ovi problemi usporavaju proces integracije i otežavaju implementaciju neophodnih reformi, naročito u oblastima koje se tiču borbe protiv organizovanog kriminala i korupcije.

Reforma Pravosuđa i Borba protiv Korupcije

Vladavina prava ostaje u fokusu pregovora, ali napredak u reformi pravosuđa je i dalje ograničen. Institucionalna kriza u pravosudnom sistemu rezultira slabim rukovodstvom i lošim strateškim planiranjem, što značajno utiče na efikasnost i nepristrasnost pravosuđa. Evropska komisija ukazuje na neophodnost unapređenja odgovornosti i transparentnosti, posebno u oblasti procesuiranja slučajeva visoke korupcije. Posebno zabrinjava duboka infiltracija organizovanog kriminala u državne strukture, uključujući pravosuđe i sektor bezbjednosti, što podstiče osjećaj nekažnjivosti i slabi povjerenje građana u institucije.

Specijalno tužilaštvo je započelo nekoliko visokoprofilnih istraga, ali kako bi borba protiv korupcije bila efektivnija, potrebno je sprovesti finansijske istrage i efikasnije oduzimanje nezakonito stečene imovine. Evropska komisija naglašava potrebu za oštrijom kaznenom politikom i hitnim reformama koje će osigurati transparentnost i nepristrasnost u procesuiranju krivičnih djela.

Ekonomski Izazovi i Fiskalna Stabilnost

Na ekonomskom planu, Crna Gora bilježi snažan rast zahvaljujući turizmu i privatnoj potrošnji, ali inflacija i povećani deficit stvaraju dodatne izazove za održivost javnih finansija. Fiskalna politika zahtijeva veći stepen konsolidacije, te se preporučuje razvoj srednjoročnog fiskalnog plana koji će obezbijediti stabilnost u uslovima globalnih ekonomskih pritisaka. Ovaj pristup bi doprinio poboljšanju kreditnog rejtinga i smanjenju rizika za investicije, što je ključno za dalji ekonomski razvoj i integraciju u evropsko tržište. Takođe, visoka nezaposlenost mladih i regionalne razlike na tržištu rada predstavljaju ozbiljne izazove koji zahtevaju hitne mjere.

Reforma Javne Uprave

U oblasti javne uprave, Crna Gora je ostvarila ograničen napredak, posebno u pogledu reforme finansijskog upravljanja. Nedostatak efikasnih linija odgovornosti i dalje predstavlja prepreku, a promjene u zapošljavanju i napredovanju u javnoj upravi nisu u potpunosti zasnovane na zaslugama, što dovodi do gubitka stručnosti u ključnim sektorima. Evropska komisija naglašava važnost meritornog zapošljavanja i stručnog usavršavanja službenika uključenih u proces evropskih integracija. Potrebne su dodatne mjere kako bi se obezbijedila stabilnost i efikasnost administrativnog aparata, posebno u sektorima vezanim za koordinaciju sa EU institucijama.

Zaštita Ljudskih Prava i Sloboda Medija

Zaštita ljudskih prava i sloboda medija u Crnoj Gori ima određeni stepen usklađenosti sa međunarodnim standardima, ali implementacija tih prava zahtijeva dodatne napore. Diskriminacija prema ranjivim grupama kao što su Romi, osobe sa invaliditetom i LGBTIQ zajednica i dalje je prisutna, dok politička polarizacija negativno utiče na profesionalne standarde u medijima. Evropska komisija ističe potrebu za doslednijim sprovođenjem zakona koji štite medijske slobode i nezavisnost, kao i za podizanjem svijesti o pravima marginalizovanih zajednica.

Više informacija pronađite - https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/index_en

PRAVA LGBTQ OSOBA U CRNOJ GORI

Crna Gora, iako napreduje u pogledu ljudskih prava, i dalje se suočava sa izazovima kada su u pitanju prava LGBTQ+ osoba, uključujući strane državljane koji borave u zemlji. Prema izvještaju **ILGA-Europe** za 2024. godinu, Crna Gora je ostvarila određeni napredak u pogledu zakonskog priznanja prava LGBTQ+ zajednice, ali stvarna implementacija i svakodnevna praksa pokazuju da su potrebni dodatni napor za suzbijanje diskriminacije i nasilja. Ova prava su relevantna i za strane državljane koji pripadaju LGBTQ+ populaciji, a koji žive ili borave u Crnoj Gori, bilo zbog posla, studija, ili traženja međunarodne zaštite.

1. Zakonska zaštita i priznanje

Crna Gora ima pravni okvir koji zabranjuje diskriminaciju na osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta. Zakon o zabrani diskriminacije prepoznaje LGBTQ+ osobe kao zaštićenu grupu, a Zakon o životnom partnerstvu istopolnih partnera, koji je stupio na snagu 2021. godine, omogućava istopolnim parovima prava slična onima koja imaju heteroseksualni parovi, uključujući pravo na zajednički život, nasljeđivanje i socijalna prava. Ove odredbe su ključne i za strane državljane koji traže priznanje i zaštitu svojih prava tokom boravka u Crnoj Gori.

Međutim, prema **ILGA-Europe Annual Review** za 2024. godinu, problemi sa implementacijom ovih zakona su i dalje prisutni. Praksa često zaostaje za zakonskim propisima, a LGBTQ+ osobe, uključujući strance, suočavaju se s diskriminacijom u svakodnevnom životu, posebno u pogledu pristupa zdravstvenim i socijalnim uslugama

2. Nasilje i diskriminacija

Iako zakoni pružaju osnovnu zaštitu, **ILGA-Europe** izvještava da nasilje i govor mržnje prema LGBTQ+ osobama ostaju ozbiljan problem. Policija i pravosudni sistem često ne odgovaraju adekvatno na slučajeve nasilja nad LGBTQ+ osobama, a procesuiranje zločina iz mržnje je sporo. Ovo posebno važi za strane državljane koji su podložniji izolaciji i manje informisani o pravnim resursima koji im stoje na raspolaganju. Takođe, postoji zabrinutost da su LGBTQ+ stranci, posebno oni koji dolaze iz konzervativnijih zemalja, dodatno ranjivi i mogu se suočiti s dvostrukom diskriminacijom – kao stranci i kao pripadnici LGBTQ+ zajednice

3. Zdravstvena zaštita i podrška

U pogledu zdravstvene zaštite, izvještaji pokazuju da LGBTQ+ osobe, uključujući strance, često nailaze na prepreke prilikom ostvarivanja prava na zdravstvene usluge, posebno u vezi sa tretmanima koji su specifični za transrodne osobe. Nedostatak obrazovanja i svijesti među medicinskim radnicima o potrebama LGBTQ+ osoba može dovesti do neprijatnih iskustava, a ponekad i do odbijanja pružanja odgovarajuće njege. Strani državljani koji su LGBTQ+ mogu se suočiti s dodatnim izazovima zbog jezičke barijere ili straha od prijave diskriminacije iz straha za njihov pravni status u zemlji.

4. Podrška kroz nevladine organizacije

U Crnoj Gori postoje aktivne nevladine organizacije, kao što su **LGBT Forum Progres** i **Queer Montenegro** kao i **NVO Stana** i **NVO Spektra**, koje pružaju podršku LGBTQ+ osobama, uključujući strance. Ove organizacije rade na promociji prava, pružaju pravnu i psihološku podršku, te organizuju događaje poput povorki ponosa. Za strane državljane, ove organizacije mogu biti ključan izvor informacija i podrške u pogledu pravnih pitanja, kao i socijalne i zdravstvene pomoći.

Prema izvještaju **ILGA-Europe** i međunarodnim ocjenama, Crna Gora treba da nastavi rad na unapređenju primjene zakona i povećanju svijesti o pravima LGBTQ+ osoba. To uključuje edukaciju policijskih i pravosudnih organa, kao i zdravstvenih radnika, kako bi se osiguralo da svi građani ali i stranci, bez obzira na njihovu seksualnu orijentaciju ili rodni identitet, budu tretirani s dostojanstvom i jednakim pravima.

PRAVA ŽENA U CRNOJ GORI

Izvještaj Evropske komisije za 2023. godinu ističe značajne izazove u oblasti zaštite prava žena u Crnoj Gori, uprkos naporima da se zakonski okvir uskladi s evropskim standardima. Jedan od ključnih problema je nasilje zasnovano na polu, koje uključuje femicid, nasilje u porodici i mizoginiju. Iako zakoni protiv diskriminacije i nasilja postoje, njihova primjena je često nedosljedna, a ozbiljni slučajevi nasilja i diskriminacije nad ženama često ne dobijaju odgovarajući pravni epilog. Ova situacija stvara prostor za percepciju nekažnjivosti u vezi sa nasiljem nad ženama, čime se ugrožavaju najosjetljivije grupe, među kojima su žene iz ranjivih društvenih slojeva, kao što su zajednice Roma i Egipćana.

Ekonomsko osnaživanje i zastupljenost žena

Žene u Crnoj Gori suočavaju se s velikim preprekama na tržištu rada, a prisutni su rodni stereotipi i ograničen pristup resursima za osnivanje i razvoj preduzetničkih aktivnosti. Strategija za žensko preduzetništvo (2021–2025) ima za cilj povećanje pristupa finansijskim sredstvima i edukaciju žena za digitalne i ekološke industrije, ali je primjena još uvijek u početnoj fazi. Ograničena zastupljenost žena na liderskim pozicijama u društvu, ekonomskom i političkom sektoru pokazuje da su potrebne dodatne institucionalne reforme i programi obuke koji će pomoći ženama da lakše zauzmu rukovodeće pozicije.

Podrška EU i strateški ciljevi

U okviru Akcionog plana EU za rodnu ravnopravnost III (2021–2025), Crna Gora dobija podršku za rodno odgovorno budžetiranje, što doprinosi efektivnijem usmjeravanju javnih sredstava ka inicijativama za podršku ženama i borbi protiv rodno zasnovanog nasilja. EU takođe podržava saradnju sa nevladinim organizacijama, koje igraju ključnu ulogu u prikupljanju podataka i javnoj edukaciji o pitanjima rodne ravnopravnosti. Nevladine organizacije aktivno učestvuju u pružanju podrške ženama žrtvama nasilja, a posebno u prikupljanju podataka o rodnoj neravnopravnosti, koji su ključni za izradu efikasnih politika.

Preporuke i dalji koraci

Evropska komisija preporučila je Crnoj Gori da ojača operativne kapacitete svojih institucija za sistematsko rješavanje rodni nejednakosti. To uključuje poboljšanje koordinacije među institucijama, snažniju primjenu zakona protiv diskriminacije, te edukaciju za smanjenje rodni stereotipa. Takođe, Komisija predlaže da Crna Gora unaprijedi dostupnost usluga podrške za žene koje su preživjele nasilje, uključujući skloništa, pravnu pomoć i podršku mentalnom zdravlju. Ovi koraci su neophodni kako bi Crna Gora postigla evropske standarde i osigurala jednakost za sve građanke.

**MINISTARSTVO
UNUTRAŠNJIH
POSLOVA CRNE GORE**

WWW.GOV.ME/MUP

UPRAVA POLICIJE

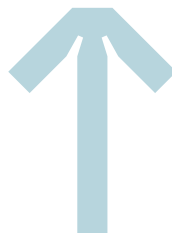
**[WWW.GOV.ME/MUP/P
OLICIJA](http://WWW.GOV.ME/MUP/POLICIJA)**

**PRIHVATILIŠTE ZA
STRANCE**

Kontakt e-mail :
prihvatilistezastrance@up.gov.me

**VAŽNE
INFORMACIJE**

**INSTITUCIJA ZAŠTITNIKA
LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA
CRNE GORE -OMBUDSMAN**

WWW.OMBUDSMAN.CO.ME

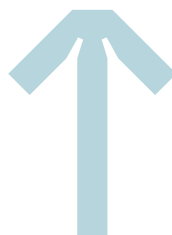
NVO PRAVNI CENTAR

WWW.PRAVNICENTAR.CO.ME

**NVO AKCIJA ZA
LJUDSKA PRAVA**

**VAŽNE
INFORMACIJE**

QUEER MONTENEGRO

WWW.QUEERMONTENEGRO.ORG

**WOMEN'S RIGHTS CENTER
CENTAR ZA ŽENSKA PRAVA**

CENTAR ZA ŽENSKA PRAVA

WWW.WOMENSRIGHTSCENTER.ORG

MOLIMO DA UZMETE U OBZIR DA POSTOJI VELIKI BROJ ORGANIZACIJA I INSTITUCIJA KOJE VAM MOGU PRUŽITI POMOĆ. KONTAKTIRAJTE MREŽU ZA OTVORENI DIJALOG (MOD) PUTEM E-MAILA OPENDIALOGUENETWORK@GMAIL.COM ZA SAVJET I DODATNE INFORMACIJE.

**VAŽNE
INFORMACIJE**

